

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 12 juni 1914 kl. 8,35 e. m.

Betänkande, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag rörande skatt å jordvärde.

Närvarande: herrar K. G. Karlsson, Nilsson i Bonarp, Hammarström, *) Ollas A. Ericsson, Eklund, Lyckholm, Antonsson, Kobb, *) frih. Fleming, Bäckström, Jespersion, frih. Palmstierna, Röing, *) Sandler, *) Jeansson i Kalmar, *) Källman, Karlsson i Fjäl, Jonsson i Hökhult, Danström och Jönsson i Revinge.

*) Ej deltagit i justeringen av betänkandet.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 129, har herr *Lindhagen*, med åberopande av en av honom vid innevarande års första riksdag väckt motion (nr 176), hemställt, »att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam och uttömmande behandling av jordvärdespörsmålet i hela dess vidd samt framläggande för riksdagen av de förslag, vartill denna beskattningsfråga närmast befinner sig bära föranleda, i vilket senare avseende torde särskilt övervägas antagandet av författningar rörande dels särtaxering av jordvärdet å jord och naturatillgångar av olika slag samt eventuellt koncessionsvärden och dels rätt för kommuner att, i den utsträckning de finna lämpligt, ersätta skatter på byggnader och arbetsinkomster med jordvärdeavgifter.»

Beträffande motiveringen för detta förslag får utskottet hänvisa till ovannämnda, vid förra riksdagen väckta motion.

Utskottet. Utskottet får till en början erinra, att vid 1913 års riksdag en motion av enahanda lydelse som den nu ifrågavarande förelåg till riksdagens behandling och blev av bägge kamrarna avslagen. Utskottet har vidare att meddela att, enligt vad upplyst blivit, frågan om nya grunder för fastighetstaxeringen för närvarande är under behandling av kommunalskattekommitterade, vilka därvid samarbete med en av de på sin tid utsedda värdestegringskattekommitterade, samt att utredning av spörsmålet om jordens beskattning ingår i det uppgjorda arbetsprogrammet.

Med avseende särskilt å frågans utgång vid nästlidet års riksdag torde utskottet kunna nu inskränka sig till att, under hänvisning till den pågående utredningen av jordbeskattningsspörsmålet, hemställa,

att herr Lindhagens förevarande motion, II: 129, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag rörande skatt å jordvärde, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 12 juni 1914.

På bevillningsutskottets vägnar:

K. G. KARLSSON.

Reservation:

av herrar *Bäckström*, friherre *Palmstierna*, *Sandler* och *Källman*, vilka anfört:

När den av herr Lindhagen vid 1913 års riksdag väckta motionen av enahanda innebörd som den nu föreliggande behandlades inom bevillningsutskottet yrkades av herrar *Bäckström*, *Palmstierna*, *Källman* och *Månsson* att »riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en skyndsamt utredning angående möjligheten och lämpligheten av att vid fastighetstaxering särskilt taxera jordvärdet, och i vad mån kommun bör berättigas att upptaga skatt å

detsamma, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning må föranleda.»

Såsom motivering härför anfördes följande:

»Vid en granskning av frågan finner man emellertid, att det för vinnande av erforderlig klarhet är nödvändigt att skilja mellan den s. k. georgeismen, en samhällsåskådning och folkrörelse, som har amerikanaren Henry George till upphovsman, samt andra jordreformsträvanden, uti vilkas program ingår en reform av fastighetsbeskattningen vid *sidan* av andra förslag till åtgärder i syfte att underlätta tillgången till jorden och åstadkomma en förvaltning av densamma uti hela samhällets intresse.

Den georgeistiska åskådningen framställes såsom en nutida avläggare till fysiokratismen under 1700-talet, vilken ansåg jordvärdet utgöra den fond, vari resultatet av hela det samhällseliga utvecklingsarbetet hopades. Det vore fördenskull fullt tillräckligt att från densamma taga vad som behöves för bestridande av det allmännas omkostnader, och rättvisan av en sådan åtgärd vore även uppenbar, emedan jordvärdet inte tillkommit genom ägarens eget arbete. Med reformens genomförande anser georgeismen också, att arbetarnas villkor skulle förbättras, deras löner stiga och kapitalräntan falla, samt de förödande kriserna vid växling av ekonomisk konjunktur undgås och jord till ökad omfattning komma i marknaden.

Denna samhällsuppfattnings brister äro påtagliga. Särskilt uti den nutida kapitalistiska hushållningen framstår det tydligt, att resultatet av den ekonomiska utvecklingen långt ifrån enbart samlas uti stigande jordvärden. Detta faktum har nyligen blivit belyst av den officiella utredning aktuarien I. Flodström verkställt angående Sveriges nationalförmögenhet. Denna uppskattas av honom till 14 $\frac{1}{2}$ miljarder kronor, varav uti s. k. »jordvärden» 2,577,7 miljoner kronor, nämligen: åker och äng 400 miljoner kronor; fiskevatten 31 miljoner kronor; skogsmark 336 miljoner kronor; torvmossar 15,3 miljoner kronor; ljunmarker 13,8 miljoner kronor; outbyggda vattenfall 77,7 miljoner kronor; utbyggda vattenfall 60,9 miljoner kronor; gruvor och fyndigheter 518 miljoner kronor; obebyggda och bebyggda tomter 1,125 miljoner kronor. Vad gruvor och fyndigheter angår kan det likväl starkt ifrågasättas, om de böra medräknas bland »jordvärden». Från hela beloppet av dessa bör jordvärdet å statens egendom 303,3 miljoner kronor dragas, emedan endast resten — 2,273,9 miljoner kronor — kan bli föremål för beskattning. Om en dylik påläggas med 1 procent, något som får anses motsvara ej mindre än cirka 20 procent av inkomsterna, uppnås likväl

icke högre skatteinkomst än 22,7 miljoner kronor, vilket belopp i betraktande därav att det årliga beloppet av våra direkta och indirekta skatter utgör cirka 270 miljoner kronor, varibland även till viss grad ingår fastighetsskatter, vilka drabba jordvärdet, tydligen omöjligt kan förslå att ersätta samtliga dessa skatter. Även om man skulle förmoda att en betydande felmarginal förefinnes i beräkningarna, visa dessa likväl ohållbarheten av den georgeistiska samhällsuppfattningens förhoppning att *samtliga* skatter i huvudsak kunde bestridas med en jordvärdeavgift i vårt land.

Man kan icke heller utan vidare godtaga påståendet att det vore *rättvist* att genom beskattning verkställa en fullständig indragning just av jordvärdet, medan andra nuvarande beskattningsobjekt skulle fritagas. Det finns t. ex. näppeligen större skäl att beslagtagna småfolkets sparpengar, sedan de nedlagts uti ett dyrt förvärvat »egna hem» än tidigare, då medlen voro innestående i bankinrättning. Inte heller förefaller det lämpligt att låta t. ex. det betydande handelskapitalet vara befriat från skatt.

Det bör också erinras om att numera har andra och bättre tillfyllestgörande förklaringar rörande orsakerna till arbetslönens storlek, kapitalräntans natur och krisernas uppkomst än de, vilka komma till synes i georgeistiska skrifter. Det bör tillika framhållas, att det är synnerligen ovisst om jordröntan oupphörligt stiger. Erfarenheten visar fallande och stigande konjunkturer såväl i fråga om jordbruksjord som byggnadsgrund, vattenfall och malmfält.

Den praktiska utförbarheten av det »rena» — märk väl, *rena* — jordvärdets indragning beror också av möjligheten att särskilja detsamma från resultatet av i fastigheten nedlagt arbete och kapital. Hittills synes man icke ha lyckats att i detta avseende uppvisa taxeringar, vilka kunna vara ägnade att fullt motsvara de krav man från georgeistisk ståndpunkt behöver ställa på desamma.

Även om man sålunda finner sig böra avvisa georgeismen såsom en på oriktiga förutsättningar uppbyggd samhällsåskådning, vars utförbarhet också kan starkt betvivlas, bör det likväl betonas, att det finns vissa grundtankar uti densamma, vilka böra vinna beaktande och äro av värde att tillvarataga. De ingå också uti jordreformsträvanden i flera länder. Bland dessa grundtankar bör särskilt anföras, att beskattningen uti största möjliga utsträckning skall vila på värden, vilka tillkommit utan ägarens åtgörande, medan inkomst av *eget* arbete såvitt möjligt förblir obeskattat. Denna princip är riktig och bör i all synnerhet hävdas i Sverige, där skattesystemet, oaktat särskilt byggnadsgrunden till

följd av konjunkturer stegrats enormt i värde, utvecklats i den riktningen att de skattebördor, vilka gravera fastigheterna såsom sådana, minskats.

Vår stats- och kommunala beskattning har undan för undan förändrats på det sätt, att inkomsttagare och förmögenhetsinnehavare blivit föremål för ökade pålagor, medan de speciella fastighetsskatter, vilka tidigare förekommit, avlyftats. Under lång tid utgjorde grundskatterna kärnan av vårt statliga skattesystem, men de tyngde ojämnt, och de »sekelgamla orättvisorna» avskrevos med en tredjedel år 1885 och efter 1892 års beslut ha de successivt nedgått, så att de alldeles försvunnit ur budgeten efter år 1903. En årlig statsinkomst av c:a 11 miljoner kronor, som vilade på jorden, bortgick därigenom. Vår »allmänna bevillning», som är en fastighetsskatt sammankopplad med partiell inkomstskatt, har 1910 utbytt mot en inkomst- och förmögenhetsbeskattning, varigenom såväl inkomst som förmögenhet över huvud blivit mer beskattad, men staten utkräver icke längre någon skatt av den fasta egendomen såsom sådan. Den kommunala beskattningen har likaledes visat förskjutningar av skattebördan från fastigheterna till inkomsttagarna. Det må erinras om de »likställighetsöverenskommelser» i fråga om gatuunderhåll, renhållning och dylikt, vilka träffats i städerna, och de ökade bidrag inkomsttagarna såväl direkt som indirekt fått lämna till väghållningsbesvärets utgörande å landet.

Denna avlastning från jorden har synbarligen gått alldeles för långt och framkallat strävanden i motsatt riktning, vilka böra vinna beaktande vid den förestående omläggningen av vårt kommunala skattesystem. I den mån *intressebeskattningens* princip härunder vinner tillämpning blir det nödvändigt att omdana fastighetsbeskattningen, så att den *framtida* jordvärdestegringen i största möjliga utsträckning indrages. Frågan härom har, såsom motionärerna och även utskottet anfört, varit föremål för sakkunnig utredning inom finansdepartementet samt torde, om ej förr, vinna sin lösning i samband med den kommunala skattereformen. Där- emot har spörsmålet om vår fastighetsbeskattnings omdaning i övrigt, så att jorden företrädesvis beskattas med hänsyn till sitt värde, men arbetet och förbättringarna å densamma bliva något mindre belastade, icke upptagits till prövning på samma sätt. Det är därom motionärerna framställt sitt yrkande utan att av »riksdagen begära intagandet av någon viss ståndpunkt i förevarande fråga». En dylig förutsättningslös utredning synes vara befogad och bör näppeligen lämnas å sido vid utarbetandet av den nya kommunala skattelagstiftningen,

i all synnerhet som åtskilliga fördelar torde kunna vinnas genom den förordade reformen.»

Sedan det emellertid blivit upplyst att de inom finansdepartementet för utredning av frågor rörande det kommunala beskattningsväsendets reformering tillkallade sakkunnige skulle till »uttömmande behandling» upptaga »jordvärdesspörsmålet i sin helhet» och särskilt frågan om sär-taxering av jord och förbättring av jord och vad i motionen föreslogs sålunda komma att bli föremål för begärd utredning, saknades anledning att bifalla densamma. Samma skäl härtill föreligger även detta år, enär meddelanden lämnats, att de sakkunnige, ehuru deras arbete på grund av värnskattspropositionens utarbetande fördröjts, inom kort kunna avgiva utlåtande i ärendet. Det bör även framhållas att de sakkunnige hunnit så långt med sitt arbete att tillsättandet av en ny beredning icke vore ägnat att påskynda ärendets behandling.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att herr Lindhagens motion nr 129 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.
